**Algemene Beschouwingen Begroting 2027**
**JA21 Etten-Leur**

## Inleiding

Wat ons bij het lezen van deze begroting en het CUP als eerste opvalt, is dat er weliswaar steeds meer indicatoren zijn opgenomen, maar dat op veel onderdelen nog concrete streefwaarden, meetbare resultaatafspraken en duidelijke rapportageafspraken ontbreken. Er wordt uitvoerig beschreven wat de gemeente wil bereiken en welke activiteiten daarvoor worden uitgevoerd, maar vaak blijft onduidelijk wanneer een doelstelling als succesvol wordt beschouwd, welke resultaten exact worden nagestreefd en op welke momenten de raad de voortgang en effectiviteit van het beleid kan beoordelen. Daardoor wordt het voor de raad lastiger om vast te stellen of publiek geld daadwerkelijk het beoogde maatschappelijke resultaat oplevert.

Dat is voor JA21 niet zomaar een technisch punt, maar de kern van goed bestuur. Een begroting moet meer zijn dan een verzameling ambities. Wanneer miljoenen euro's aan gemeenschapsgeld worden ingezet, mag verwacht worden dat vooraf duidelijk wordt gemaakt wat daarvoor wordt teruggekregen en dat achteraf transparant verantwoording wordt afgelegd.

Op het eerste gezicht staat onze gemeente er financieel gezond voor. Maar voor JA21 is een sluitende begroting niet het eindpunt van de discussie, het is juist het begin. Uiteindelijk gaat het niet om cijfers op papier, maar om de vraag wat inwoners daarvan merken in hun dagelijks leven.

Wij zien een gemeente met grote ambities op het gebied van woningbouw, veiligheid, bereikbaarheid en voorzieningen. Veel van die ambities worden door JA21 ondersteund.

Belangrijke thema’s voor JA21 zijn veiligheid, lagere lasten voor onze inwoners, goed financieel beleid en betere kansen op de woningmarkt voor onze inwoners. Wij zien in de begroting dat er wordt geïnvesteerd in de uitbreiding van BOA’s en wordt ingezet op voldoende woningbouw. Dat waarderen wij, want dit zijn belangrijke opgaven voor onze gemeente.

Tegelijkertijd zien wij een college dat kiest voor meer ambtenaren, meer onderzoeken, meer beleidsplannen en hogere lasten voor onze inwoners. JA21 constateert dat in de MT-presentatie de uitbreiding van de organisatie wordt toegelicht vanuit uitvoeringskracht en het opvangen van een groeiende opgave. Tegelijkertijd blijkt uit de

begroting dat een deel van de uitbreiding bestaat uit teamleiders, adviseurs, coördinatoren en ondersteunende functies.

We zien de lasten voor onze inwoners en ondernemers opnieuw stijgen. Denk aan de afvalstoffenheffing, de OZB en de parkeerbelasting. Dat gebeurt terwijl de algemene reserves verder oplopen. Juist in een tijd waarin veel inwoners moeite hebben om rond te komen, zouden wij terughoudender moeten zijn met lastenverhogingen.

Daarom stellen wij één centrale vraag:

**Wordt Etten-Leur hier daadwerkelijk beter van?**

*Veiligheid is een kerntaak*

Veiligheid behoort tot de belangrijkste taken van de overheid.

Daarom ondersteunt JA21 investeringen in handhaving, extra BOA-capaciteit, de aanpak van ondermijning, het vergroten van de weerbaarheid en integriteit van onze gemeente. Inwoners hebben recht op veilige wijken, veilige winkelcentra en veilige bedrijventerreinen. En vooral ´s-avonds.

Maar veiligheid mag niet blijven steken in beleidsstukken en plannen. Inwoners moeten de resultaten daadwerkelijk merken. Veiligheid moet zichtbaar en voelbaar zijn.

*Financiële verantwoordelijkheid*

Hier liggen voor JA21 zorgen.

De begroting voor 2027 laat een positief beeld zien, maar vanaf 2028 zien wij oplopende financiële risico's en verslechterende meerjarenperspectieven.

Daarom vragen wij ons af waarom er niet is gekozen voor een structureel sluitende en budget neutrale begroting voor de jaren 2028, 2029 en 2030.

*Niet groter organiseren als eerste reflex, maar slimmer organiseren.*

Ons gemeentelijk apparaat wordt steeds groter. Er zijn minstens 35 fte uitbreiding voorzien op verschillende afdelingen. Vaak niet in de uitvoering maar op Management, beleid, coördinatie en ondersteuning.

Wat ons betreft onnodig. Zeker ook met de opkomst van AI en moderne en efficiëntere werkwijzen valt er veel winst te behalen.

In de MT-presentatie wordt nadrukkelijk benoemd dat Etten-Leur kiest voor eigen personeel in plaats van externe inhuur. Er staat dat de externe inhuur slechts 3,3%

bedraagt en dat de gemeente daarmee aanzienlijk lager zit dan veel andere gemeenten. Ook wordt gesteld dat de organisatie moet meegroeien met de opgaven en dat investering in eigen medewerkers de voorkeur heeft boven tijdelijke externe capaciteit. Wat we echter niet terugzien in de presentatie is hoeveel externe inhuur daardoor daadwerkelijk afneemt, hoeveel advieskosten hierdoor worden bespaard, hoeveel consultancy- of adviestrajecten vervallen, hoe de totale personeelskosten zich ontwikkelen en wat de netto financiële effecten zijn van de uitbreiding met ruim 33 fte.

Kunstmatige intelligentie biedt kansen om de dienstverlening te verbeteren en de werkdruk binnen de gemeentelijke organisatie te verlagen. JA21 stelt daarom voor dat Etten-Leur, net als andere gemeenten, een AI-agenda opstelt. Hierin wordt onderzocht hoe AI verantwoord kan worden ingezet voor inwoners en medewerkers, met oog voor privacy, transparantie en menselijke controle. Zo benutten we de kansen van nieuwe technologie, terwijl we zelf aan het stuur blijven.

Inwoners mogen verwachten dat iedere extra euro aantoonbaar leidt tot betere dienstverlening en een efficiëntere overheid.

Die onderbouwing zien wij op dit moment nog onvoldoende terug.

*Wonen voor onze eigen inwoners*

JA21 is tevreden dat woningbouw een prominente plaats inneemt binnen deze begroting. De ontwikkelingen in Haansberg, Lage Vaartkant en andere projecten zijn noodzakelijk om de woningnood aan te pakken.

Maar woningen bouwen alleen is niet voldoende.

Onze eigen inwoners moeten ook daadwerkelijk kans maken op die woningen. Jongeren die hier zijn opgegroeid, gezinnen die hier werken en ouderen die hier hun hele leven hebben gewoond mogen niet achteraan aansluiten.

Daarom blijven wij aandacht vragen voor lokale binding en de mogelijkheden binnen de volkshuisvestingsverordening. Tegelijkertijd zien wij dat statushouders in de praktijk regelmatig met voorrang worden gehuisvest om invulling te geven aan de wettelijke taakstelling van gemeenten. JA21 wil dat de kansen van de eigen inwoners niet verder onder druk mogen komen te staan.

De woningmarkt moet in de eerste plaats werken voor de inwoners van Etten-Leur.

Daarnaast moet de woningbouwopgave niet alleen worden versneld door extra capaciteit, maar vooral door slimmer werken. Kunstmatige intelligentie, digitale hulpmiddelen en innovatieve technieken zoals digital twins kunnen procedures versnellen, projecten inzichtelijker maken en besluitvorming verbeteren.

JA21 wil dat innovatie een vaste plaats krijgt binnen de aanpak van woningbouw en meer ruimte krijgt in de begroting 2027 en in de meerjarenbegroting,

Wel maken wij ons zorgen over de planning van projecten zoals Haansberg. De begroting gaat uit van verdere voortgang en opleveringen in de komende jaren. Tegelijkertijd lopen er procedures en bestaan er onzekerheden rondom netcongestie en de beschikbaarheid van infrastructuur.

Wij vinden dat mogelijke vertragingen en financiële gevolgen daarvan tijdig inzichtelijk moeten worden gemaakt, zodat raad en inwoners weten waar zij aan toe zijn.

*Bereikbaarheid en mobiliteit*

JA21 is tevreden dat de Randweg Oost, de tunnel en het onderzoek naar de Randweg Noord terugkomen in het uitvoeringsprogramma.

Voor onze fractie zijn dit geen luxeprojecten, maar noodzakelijke duurzame investeringen.

Etten-Leur groeit. Meer woningen betekenen meer verkeer. Daarom moet onze infrastructuur meegroeien.

Tegelijkertijd waarschuwen wij voor een eenzijdige toepassing van het STOMP-principe. Voor veel inwoners is de auto geen probleem dat opgelost moet worden, maar een noodzakelijke vorm van vervoer.

JA21 kiest daarom voor én-én:

**Goede fietspaden én goede bereikbaarheid met de auto.**

Wij vinden het daarbij belangrijk dat de raad volledig inzicht krijgt in de kosten, investeringen en effecten van maatregelen die voortvloeien uit het STOMP-principe. Goede mobiliteitskeuzes vragen om een zorgvuldige afweging van kosten, effecten en maatschappelijke opbrengsten.

JA21 vraagt al langere tijd om inzicht in de kosten van het invoeren van het STOMP-principe. Tot op de dag van vandaag hebben we die cijfers niet ontvangen.

Dat is vreemd. Als je kiest voor een ingrijpende herinrichting van de openbare ruimte, wil je toch eerst weten wat dat kost. Wat zijn de investeringen? Wat zijn de structurele lasten?

Onze vraag aan het college is daarom: wat gaat dit de inwoners van Etten-Leur kosten? Eerst het kostenplaatje op tafel, daarna pas de politieke keuze. Dat is volgens JA21 de juiste volgorde.

*Ondernemers verdienen duidelijkheid*

Tijdens gesprekken met ondernemers horen wij steeds hetzelfde geluid. Ondernemers willen investeren. Ondernemers willen meedenken. Ondernemers willen vooruit. Maar daar hoort ook duidelijkheid vanuit de gemeente bij.

Dat geldt voor de Markt, Kerkwerve, het Van Bergenplein en het centrum als geheel.

Over sommige projecten wordt al jarenlang gesproken zonder dat inwoners en ondernemers weten wanneer uitvoering volgt. Daarnaast zien wij opnieuw te vaak budgetten voor onderzoeken, visies, procesbegeleiding en beleidsontwikkeling. Voorbereiding is belangrijk, maar uiteindelijk wachten inwoners en ondernemers op zichtbare en te verwachte resultaten.

Daarom roept JA21 het college op om keuzes te maken en door te pakken.

Dat geldt ook voor projecten waarvoor de raad al duidelijke politieke keuzes heeft gemaakt. Wanneer herinrichtingen van onder andere de Markt, Kerkwerve en het Van Bergenplein onderdeel zijn van vastgesteld beleid, verwachten wij dat ook inzichtelijk is hoe deze projecten financieel worden gedekt en wanneer uitvoering daadwerkelijk kan plaatsvinden.

*Verantwoording, prestaties en financieel realisme*

Ook rondom het dossier van het Oude Raadhuis bestaat nog onzekerheid. Als toekomstige ontwikkelingen tot financiële gevolgen voor de gemeente leiden, verwachten wij dat de raad daar tijdig en volledig over wordt geïnformeerd en dat duidelijk wordt gemaakt hoe eventuele extra kosten kunnen worden opgevangen.

Verder zien wij dat de afvalstoffenheffing voor 2027 weer gaat stijgen terwijl het serviceniveau alleen maar aan het dalen is. Dit is voor ons echt onacceptabel.

Ook bij gesubsidieerde instellingen verwachten wij een scherpere focus op prestaties en resultaten.

We zien opnieuw een groot deel van het te besteden subsidiegeld verdwijnen in de bodemloze put die De Nobelaer dreigt te worden. Dit terwijl De Nobelaer hierover nog altijd onvoldoende verantwoording aflegt. Het verbeterplan bevat geen duidelijke indicatoren, geen concrete prestatieafspraken en de eerste terugkoppeling die wij hebben ontvangen was zwaar teleurstellend.

Daarom roepen wij het college op om naast het verbeterplan met De Nobelaer ook heldere en meetbare prestatie-indicatoren af te spreken. Alleen dan kan de raad daadwerkelijk controleren of de beoogde verbeteringen worden gerealiseerd, tijdig bijsturen wanneer resultaten achterblijven en waar nodig ingrijpen.

Dat geldt nadrukkelijk ook voor organisaties waarvoor substantiële gemeentelijke bijdragen beschikbaar worden gesteld. Subsidies moeten gekoppeld zijn aan meetbare prestaties, heldere doelstellingen en transparante verantwoording.

Wanneer resultaten achterblijven moet ook de vraag gesteld worden welke consequenties dat heeft voor toekomstige bijdragen.

Goed financieel bestuur betekent vooruitkijken, realistische keuzes maken, transparant zijn over risico's en met beide benen op de grond staan. Niet alleen voor volgend jaar, maar voor de volledige meerjaren periode.

*Transparant bestuur*

Een gemeenteraad kan zijn werk alleen goed doen wanneer informatie tijdig, juist, volledig en inzichtelijk beschikbaar is. Transparantie is geen gunst van het bestuur. Transparantie is een basisvoorwaarde van onze lokale democratie.

JA21 vindt dat de raad altijd moet kunnen beschikken over de informatie die nodig is om financiële en bestuurlijke risico's te beoordelen. Juist bij dossiers met mogelijke gevolgen voor de gemeentelijke financiën verwachten wij volledige openheid richting de raad. Vertrouwen ontstaat niet door informatie achteraf te geven. Vertrouwen ontstaat door transparantie vooraf.

## Opdrachten aan het college voor een resultaatgerichte uitvoering van de Begroting 2027

Hoewel in de begroting en het college-uitvoeringsprogramma diverse indicatoren zijn opgenomen, missen wij op veel onderdelen nog concrete streefwaarden, meetbare resultaatafspraken en duidelijke rapportageafspraken. Daardoor is het voor de raad niet altijd goed te beoordelen wanneer beleid succesvol is, welke resultaten precies worden nagestreefd en in hoeverre publiek geld daadwerkelijk het beoogde effect oplevert. Daarom geven wij het college onderstaande opdrachten en verzoeken mee, gericht op meer transparantie, betere verantwoording en een resultaatgerichte uitvoering van de Begroting 2027.

**Bestuur en dienstverlening**

- Opstellen van een gemeentelijke AI-agenda om dienstverlening te verbeteren, kosten te verlagen en efficiënter te werken.
- Onderzoeken hoe de stijging van de afvalstoffenheffing in 2027 kan worden beperkt via meer inzet van de afvalvoorziening of een bijdrage uit de algemene reserve.
- Jaarlijks inzicht geven in de inzet van BOA-capaciteit per handhavingsthema, inclusief behaalde resultaten.
- Prioriteit geven aan handhaving op jeugdoverlast, verkeersveiligheid en fatbikes.
- De gemeenteraad tijdig, volledig en proactief informeren over dossiers met bestuurlijke en financiële impact.

**Samen Leven**

- Subsidie aan De Nobelaer koppelen aan:
    - Prestatie-indicatoren
    - Resultaatafspraken
    - (Betere) rapportageverplichtingen.
- Periodiek rapporteren over resultaten van De Nobelaer en eventuele verbetermaatregelen.
- Meer inzicht geven in het Regionaal Werkcentrum West-Brabant, inclusief:
    - Kosten
    - Personele inzet
    - Bezoekersaantallen
    - Samenwerking met partners
    - Prestatie-indicatoren.
- Jaarlijks bij de begroting rapporteren over de prestaties van het Werkplein, waaronder
    - Aantal uitkeringsgerechtigden
    - Uitstroom naar werk
    - Ontwikkeling van het bestand
    - Kosten per uitstroomtraject
- Onderzoek de mogelijkheden om de aanleg van een kunstgrasveld voor Unitas te realiseren en leg de raad een voorstel voor waarin de financiële dekking wordt uitgewerkt, bijvoorbeeld via beschikbare sportreserves, de algemene reserve of externe subsidiemogelijkheden.
- Voor de verenigingsondersteuner meetbare prestatie-indicatoren vaststellen en jaarlijks rapporteren over behaalde resultaten.

**Wonen en verplaatsen**

- Afspraken uit het raadsprogramma over lokale voorrang bij woningtoewijzing uiterlijk in het eerste kwartaal van 2027 opnemen in de huisvestingsverordening.
- De financiële gevolgen van het STOMP-principe inzichtelijk maken voordat verdere besluitvorming plaatsvindt.
- Jaarlijks rapporteren over de gevolgen van netcongestie voor woningbouw, bedrijven en maatschappelijke voorzieningen.
- Onderzoeken welke maatregelen mogelijk zijn om netcongestie te beperken, zoals energieopslag en slimme energienetwerken.

**Economie en werken**

- Voor de herinrichting van de Markt een uitgewerkt raadsvoorstel voorleggen met:
    - Investeringskosten
    - Kapitaallasten

    - Dekking
    - Evaluatiecriteria.
- Afzien van nieuwe lastenverzwaringen voor ondernemers zoals hogere belastingen, tarieven of maatregelen die de bereikbaarheid beperken.

**Duurzaamheid**

- Onderzoeken en voorbereiden van aansluiting op een regionale nascheidingsinstallatie voor afvalverwerking.
- Bij nieuwe afvalcontracten voorkomen dat toekomstige nascheiding wordt belemmerd.
- Verduurzaming alleen uitvoeren wanneer deze aantoonbaar rendement oplevert en kan worden gecombineerd met regulier onderhoud.
- Geen extra krediet voor de nieuwe gemeentewerf beschikbaar stellen voordat:
    - De businesscase van het Circulair Ambachtscentrum gereed is
    - De raad daarover een besluit heeft genomen.

**Tot Slot**

JA21 wil een Etten-Leur dat veilig, bereikbaar en betaalbaar blijft. Een gemeente waar onze eigen inwoners een woning kunnen vinden. Waar ondernemers ruimte krijgen om te ondernemen. Waar gemeenschapsgeld zorgvuldig wordt besteed. Waar uitvoering belangrijker is dan steeds nieuwe plannen en waar de overheid slimmer werkt in plaats van steeds groter wordt.

Daarom beoordelen wij deze begroting op resultaten, uitvoerbaarheid, transparantie en financiële verantwoordelijkheid.

We beseffen ons dat bovenstaande opdrachten en verzoeken werk oplevert, maar het college krijgt er ruim 35 fte bij dus aan capaciteit zal het niet liggen.

We kijken uit naar de antwoorden. Graag net zo concreet als onze vragen. En mocht het college nog op zoek zijn naar een meetbaar doel: één kunstgrasveld voor Unitas is prima te tellen.

**JA21 ETTEN-LEUR**